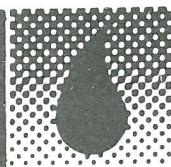

چگونه فاضلاب تصفیه می‌شود؟

تهنیشنی اولیه (۱)

از سلسله آموزش‌های بهره‌برداران تصفیه خانه فاضلاب

قسمت پنجم

زیر نظر ایوب ترکیان^(۱)

هدف

فاضلاب خام حاوی موادی است که در صورت کاهش سرعت جریان به سادگی ته‌نشین یا شناور می‌شوند. در شبکه فاضلاب سرعت جریان فاضلاب به حدی است که از ته‌نشین شدن جامدات پیشگیری به عمل می‌آید. مقداری از جامدات سنگینتر در کanal شن‌گیری و جامدات سبکتر در واحد ته‌نشینی حذف می‌شوند.

در تصفیه خانه فاضلاب معمولاً ته‌نشینی جامدات در دو نقطه مختلف صورت می‌گیرد (شکل ۱، ۵/۲ ص ۱۰۸ مرجع). واحدی که پس از آشغالگیر یا شن‌گیر قرار گرفته ته‌نشینی یا کلاریفاير اولیه و واحدی که پس از فرآیندهای تصفیه بعدی واقع شده به کلاریفاير ثانویه یا نهایی موسوم است. هر دو کلاریفاير تقریباً مشابه یکدیگر عمل می‌کنند. تفاوت اصلی بین این دو دانسته لجن خروجی آنها می‌باشد. جامدات ته‌نشین شده در تانک مستطیلی به کناره و در تانک دایره‌ای به وسط و بطرف چاهک مخصوص هدایت می‌شود. لجن جمع‌آوری شده در این محل سپس به سیستم پردازش یا دفع پمپ می‌شود. این سیستمها در تصفیه خانه‌های مختلف متغیر است و شامل هضم، فیلتراسیون خلا، سوزاندن و دفن بهداشتی می‌باشد. جامدات جمع‌آوری شده از سطح نیز معمولاً به هاضمها فرستاده می‌شوند.

زیر توجه کرده و اقدامات لازم را انجام دهید.

راهبری و نگهداری

راهاندازی

- ۱- دریچه‌های ورودی و خروجی
- ۲- تجمع احتمالی شن و سنگ‌ریزه در تانک
- ۳- مکانیسم جمع‌آوری جامدات در رابطه با گریسکاری، میزان روغن، و تراز بودن گردونه
- ۴- واشرها، دندنهای زنجیره متحرک و موتور محرکه از جنبه نصب و گردش

قبل از راهاندازی واحد ته‌نشینی (در شروع بهره‌برداری از تصفیه خانه یا پس از تمیز یا تعمیر کردن آن) موارد زیر را باید مد نظر قرار داد. آشنایی با جزئیات داخل کلاریفاير در این موقعیت زمانی از ضروریات است چون در حالت معمول اجزاء این سیستم زیر آب قرار دارند.

کلاریفايرهای دایره‌ای: برای این نوع سیستم به موارد

۱- عضو هیئت علمی دانشکده بهداشت اصفهان

جدول شماره ۱ : راهنمای عیب یابی حوضچه ته نشینی اولیه (۱)

نظرات داشته باشید.

تمیز کردن: با آب تحت فشار جامدات، گریس، جلبک، دیگر مواد را از راهروها، ریلها و دیگر اجزاء خارج از آبرسانه و دستگاهها تمیز نمایید.

گریسکاری: قسمتهای متحرک را بر طبق برنامه پیشنهادی سازنده دستگاه گریسکاری کرده و سطح روغن را موتورها کنترل کنید.

تخته‌ها: پیچ و مهره‌ها را از جنبه شل بودن و خورده‌کی دیگر قطعاتی که می‌توان از بیرون آب بررسی کرد از جنبه سایش بیش از حد بازرسه کنند.

زنجیرها : در این مورد سایش اهمیت دارد چون $\frac{3}{3}$ میلیمتر سایش بر هر کدام از ۲۴۰ حلقه ارتباطی (به عنوان مثال) حدود $3/0$ متر slack اضافی ایجاد می‌کند.

یادداشت‌برداری : مشاهدات غیرعادی را در دفترچه خویش یادداشت کرده و به دفتر رکورد دائمی تصفیه‌خانه منتقل کنید.

نمونه برداری و آزمایش : به بخش مربوطه در قسمت‌های بعدی رجوع نمایید.

پمپ لجن و کف سطحی: به بخش مربوطه دسترسی داشته باشید و قسمتهای بعدی رجوع نمایید.

اقدامات پیشگیرانه: طبق توصیه‌های سازنده دستکاری عمل کنید.

شیوه از کار انداختن

هر سال در مواقعی که دبی پایین است کلاریفایر را با از سرویس خارج کرده و بازرسیهای لازم و تعمیرات احتمالی را انجام داد. حتی در صورت عدم مشاهده هیچگونه علامت حاکی از کارکرد نامناسب انجام بازرس سالیانه از بروز مشکلات در آینده جلوگیری می‌کند. نحو

- خارج کردن کلاریفاایر از سرویس به فرار زیر است:

 - ۱- جریان را به طرف کلاریفاایرهای دیگر منحرف کرده دریچه‌های کترل ورودی و خروجی را ببندید.
 - ۲- لجن باقیمانده را به هاضم یا سیستم پردازش لجن پم کنید.

- ۵- تیغه های چنگک جاروی لجن از جنبه فاصله با ته تانک
- ۶- چاهکها و خطوط لوله از جنبه گرفتگی جزئی
- ۷- خورده کی، ترک خورده کی و دیگر علائم نشانگر عیوب سازه ای و مکانیکی

پس از اطمینان از عدم وجود نوافض سیستم را می‌توان راه‌اندازی کرد. اجرازه دهید که سیستم جاروی لجن چند دور کامل بچرخد و در این حین نحوه حرکت و کارکرد اجزای مکانیسم گردونه را مشاهده کنید. حرکت نامناسب می‌تواند ناشی از بلبرینگهای گردونه، نیروی بازدارندگی بیش از حد تیغه‌های جازوی لجن، یا ناهمواری کف تانک باشد. زمان لازم برای یک دور کامل و همچنین مقدار جریان الکتریکی را یادداشت نمایید.

کلاریفایرهای مستطیلی: برای این نوع سیستم نیز اکثراً مطالب فوق صادق است. شیوه جمع آوری لجن در این نوع تانکها متفاوت است. تخته‌های لجذب در طول تانک قرار داده شده و هر طرف آنها به یک زنجیر متحرک در کنار متصل است. مجموعه زنجیر و تخته‌ها همراه با شفت دندنه‌ایی که آنها در مسیر ریلهای تعییه شده در کف و د طول کناره‌ها در زیر سطح آب حرکت می‌دهند مکانیسم جمع آوری لجن را تشکیل می‌دهد.

مطمئن شوید که تخته‌ها به صورت صاف و مستقیم دستگاه را مقطع تانک قرار گرفته و زنجیر هر طرف تانک یک یا دو دانه زنجیر کوتاه‌تر یا دراز‌تر از طرف دیگر نباشد. در صورت عدم رعایت این توصیه، تخته‌ها با زاویه حرکت کرده و نتیجه آن تجمع نامتناسب لجن، گیر کردن و نهایتاً صدمه شدید تخته‌ها می‌شود. حداقل فاصله لازم بین دیواره تانک انتهای تخته‌ها باید ۲-۵ سانتی‌متر باشد تا از برخورد تخته با دیواره و شکسته شدن آنها جلوگیری شود.

راهنمایی و نگهداری روزانه

در شرایط عادی بهره‌برداری اقدامات زیر را بایستی انجام داد،

بازرسی: چندین بار در طول روز به واحد سرکشی کرد
و با توقف، نگاه کردن، گوش دادن، و فکر کردن بر سیستم

آزمایش	فرکانس	محل	رقم معمول
اکسیژن محلول	خروجی	روزانه	۰-۲mg/L
جامدات قابل تنشینی	ورودی	روزانه	۵-۱۵mg/L
	خروجی		۰/۳-۵ mg/L
	ورودی	روزانه	۶/۵-۸
	خروجی		۶/۵-۸mg/L
	ورودی	روزانه	۱۰-۳۰C
	هفتگی		۱۵۰-۴۰۰mg/L
	خرожی		۵۰-۱۵۰mg/L
جامدات معلق	هفتگی	ورودی	۱۵۰-۴۰۰mg/L
	خرожی		۵۰-۱۵۰ mg/L

نمونه برداری

نمونه برداری از ورودی و خروجی اطلاعات لازم در مورد راندمان کلاریفایر را فراهم می‌سازد. مثل هر نمونه برداری دیگر هدف جمع آوری نمونه‌هایی است که نمایانگر ماهیت واقعی فاضلاب است. مقدار جامدات، pH، Dma و BOD احتمالاً در طول روز، هفته، و ماه تغییر می‌کند. تعیین این نوسانات برای شناخت عملکرد کلاریفایر ضروری می‌باشد. از نتایج حاصله می‌توان تعداد کلاریفایر در حال سرویس یا خارج از سرویس برای دستیابی به بهترین میزان تصفیه را تعیین کرد.

محاسبه بازدهی

برای محاسبه راندمان نمونه‌های ورودی و خروجی باید ترجیحاً به صورت ترکیبی^۴ در طول ۲۴ ساعت برداشت شود. سپس پارامتر کیفیت مورد نظر (BOD، جامدات معلق) را اندازه‌گیری کرده و راندمان را محاسبه کنید. برای روش شدن مطلب به مثال زیر در مورد BOD توجه کنید. برای پارامترهای دیگر نیز روش یکسان است.

مثال:

BOD ورودی به کلاریفایر اولیه ۲۰۰mg/L و BOD خروجی ۱۴۰mg/L می‌باشد. راندمان حذف BOD در ته‌نشینی اولیه چقدر است؟

نیانجامد. برای وارد یا خارج کردن کلاریفایر از سرویس به صورت زیر عمل کنید:

- در هنگام وارد کردن کلاریفایر به سرویس دریچه ورودی را باز کرده، مکانیسم جمع آوری لجن و کف سطحی و پمپها را بر طبق روش عادی راهبری روزانه روش نمایید.

- برای خارج کردن کلاریفایر از سرویس، با بستن دریچه ورودی جریان فاضلاب را به طرف دیگر کلاریفایرها منحرف کنید. لجن را جمع آوری کرده و در صورت غلیظ بودن به حد کافی آن را پمپ کنید. غلیظ بودن را از صدای پمپ، دستگاههای مخصوص سنجش غلظت لجن، یا مشاهده لجن از داخل دریچه شیشه‌ای می‌توان تشخیص داد. بسته به شرایط محتويات تانک، مکانیسم جاروی لجن و کف سطحی را می‌توان روش باقی گذاشته یا آنها را خاموش کرد.

عیب یابی
ساخچهای عملکرد نامناسب یا خرابی دستگاهها در کلاریفایرها مستطیلی و دایره‌ای، علل احتمالی و نحوه درمان و پیشگیری در جدول (۱) آورده شده است.

نمونه برداری و آنالیز

مقدمه

آنالیز نمونه‌هایی که با رعایت اصول نمونه برداری برداشت شده و نمایانگر واقعی وضعیت هستند بهترین روش سنجش کارایی کلاریفایرها می‌باشند آزمایشها را می‌توان در خود محل انجام داد یا نمونه‌ها را به آزمایشگاه ارسال کرد. نوع و تعداد آزمایشها، فرکانس نمونه برداری و دامنه ارقام قابل انتظار برای تصفیه خانه‌های مختلف متفاوت است. شدت آلودگی، ویژگیهای منابع آب شهری، وضعیت جوی، و میزان و نوع ورودیهای فاضلاب صنعتی بر نتایج و ارقام معمول تأثیر دارد. جدول صفحه بعد را می‌توان به عنوان راهنمای مورد استفاده قرار داد.

۳- کلاریفایر را با پمپ کردن فاضلاب به اول تصفیه خانه یا دیگر کلاریفایرها خالی کنید. در حین خالی کردن دیواره‌ها، کف تانک، و دیگر وسایل را با آب تحت فشار تمیز کنید.

۴- بازرسیهای لازم را طبق توصیه‌های بخش راهاندازی انجام دهید.

۵- وسایل و دستگاههای شکسته شده یا معیوب را تعمیر یا تعویض نمایید.

۶- سطوح فلزی دارای علائم خوردگی یا بدون پوشش حفاظتی را نگ بزنید.

استراتژی عملیاتی

هدف تانک ته‌نشینی یا کلاریفایر حذف جامدات معلق و شناور از طریق ته‌نشینی و شناورسازی می‌باشد. عامل مهمی که بر عملکرد تأثیر می‌گذارد دبی ورودی به تصفیه خانه می‌باشد. بارگذاری حجمی^۱ و زمان ماند^۲ ارتباط مستقیمی با دبی دارند. در اکثر تصفیه خانه‌های بارگذاری حجمی و زمان ماند به علت تغییرات ساعتی دبی ناشی از فعالیت مردم و صنایع بسیار متغیر است. علیرغم این نوسانات در اکثر کلاریفایرها حذف مناسبی از BOD و جامدات معلق صورت می‌گیرد.

اکثر مشکلات عدم تولید خروجی مناسب به وسیله کلاریفایرها ناشی از خطاهای راهبران یا خرابی دستگاه می‌باشد وظیفه راهبر خیلی ساده است. مطمئن شوید که قبل از ایجاد حالت سپتیک^۳ جامدات معلق ته‌نشین شده از کف تانک برداشت شوند. تمیز شدن پیوسته و منظم مواد شناور از سطح نیز از ضروریات است.

در تصفیه خانه‌های بزرگ با چهار کلاریفایر یا بیشتر، عملکرد را می‌توان در بعضی از مواقع با کم و زیاد کردن دبی ورودی به هر کلاریفایر بهتر کرد. مثلاً از نیمه شب تا ۶ صبح که دبی پایین است تعداد کلاریفایرها موردنیاز است. برای تعیین تعداد کلاریفایرها یکی که باید در سرویس باشند سعی کنید شرایط زمان نامطلوب (کمتر از نیم ساعت یا بیشتر از سه ساعت) بیش از چهار تا شش ساعت به طول

$$\frac{(\text{خرجی} - \text{ورودی})}{\text{ورودی}} = \% \text{ راندمان}$$

$$= \frac{(200\text{mg/L} - 140\text{mg/L})}{200\text{mg/L}} = \% \text{ راندمان}$$

$$= \frac{60\text{mg/L}}{200\text{mg/L}} = \% \text{ راندمان}$$

$$= \% \text{ حذف BOD} = \% \text{ راندمان}$$

راندمان تیپیک بعضی از پارامترها به قرار زیر می‌باشد:

$$90-99\%$$

$$40-60\%$$

$$10-15\%$$

$$20-50\%$$

$$25-75\%$$

مقدار pH معمولاً تغییر زیادی نمی‌کند. pH موردنظر حدود ۶/۵-۸ است و به ناحیه تحت بررسی، منابع آبی و

فاضلاب تخلیه شده به شبکه فاضلاب بستگی دارد.

عوامل متعددی می‌توانند بر راندمان کلاریفایر اولیه تأثیر بگذارند که شامل موارد زیر می‌شود:

۱- نوع جامدات در فاضلاب خصوصاً اگر درصد زیادی از فاضلاب صنعتی وجود داشته باشد.

۲- مدت زمانی که فاضلاب در شبکه بوده است (عمر

جوابها

- ۱- پساب کلاریفایر ثانوی معمولاً شفافتر از پساب کلاریفایر اولیه است.
- ۲- لجن اولیه معمولاً دارای دانسیته بالاتر از لجن ثانویه می‌باشد
- ۳- قبل از راه اندازی کلاریفایر دایره‌ای موارد زیر را باید کنترل کرد.
 - دریچه‌های ورودی و خروجی
 - تجمع احتمالی شن و سنگ‌ریزه در تانک
 - مکانیسم جمع آوری جامدات در رابطه با گریسکاری، میزان روغن، و تراز بودن گردونه
 - واشرها، دندنهای زنجیره متحرک و موتور محرکه از جنبه نصب و گردش
 - تیغه‌های چنگک جاروی لجن از جنبه فاصله با تانک
 - چاهکها و خطوط لوله از جنبه گرفتگی جزیبی
 - خوردگی، ترک خوردگی و دیگر علائم نشانگر عیوب سازه‌ای و مکانیکی
- ۴- ارتفاع توده لجن انباسته شده در یک طرف بیشتر شده و یا تخته‌های گیر کرده و باعث صدمه شدید به مکانیسم جمع آوری لجن می‌شوند.
- ۵- جامدات قابل تهشیین، جامدات معلق، کل جامدات، BOD و باکتریهای کلیفرم
- ۶- $\frac{100}{90-99} \times 100\% = \frac{100}{100} \times 100\% = 100\%$
- ۷- ورودی و خروجی کلاریفایر
- ۸-

قبل از پمپ کردن، لجن باید تا حد امکان تغليظ شده و دارای حداقل میزان آب باشد. مقدار جامدات لجن بر حجم لجن پمپ شده و راهبری هاضمها تأثیر می‌گذارد. لجن اولیه غلیظ حاوی ۴-۸٪ جامدات خشک تعیین شده بوسیله آزمایش جامدات کل می‌باشد. شرایطی که بر غلظت لجن تأثیر می‌گذارند شامل جاذبه ویژه، اندازه و شکل ذرات، دمای فاضلاب، وتلاطم در داخل تانک می‌شود.

سرعت برداشت (پمپ) لجن باید کم باشد تا از کشیده شدن بیش از حد آب همراه با لجن جلوگیری شود. در حین پمپ کردن لجن، با تواتر مناسب نمونه برداری کرده و با روئیت غلیظ یا رقیق بودن لجن را تشخیص دهید. چندین روش تجربی (بدون آنالیز آزمایشگاهی) برای تعیین رقیق یا غلیظ بودن لجن وجود دارد:

۱- صدای پمپ لجن

۲- درجه فشار سنج نصب شده بر روی پمپ

۳- درجه دانسیته سنج لجن

۴- مشاهده عینی ۳-۴ لیتر لجن

برای جمع آوری مواد شناور (کف سطحی) معمولاً مانعی در نقطه‌ای از تانک قرار داده می‌شود. غالباً محلی برای جمع آوری کف جارو شده بوسیله روش‌های مکانیکی وجود دارد. در صورت عدم فراهم بودن روش‌های مکانیکی، از ابزار دستی استفاده کنید. ناودان کف را بطور منظم با برس و آب داغ تمیز کنید.

فاضلاب). فاضلاب با عمر زیادتر سپتیک شده و جامدات خوب تهشیین نمی‌شوند چون حبابهای گاز به ذرات چسبیده و آنها را شناور نمی‌سازند.

۳- میزان جریان فاضلاب در مقایسه با دبی طرح (بارگذاری هیدرولیکی)

۴- شرایط مکانیکی و تمیزی کلاریفایر

۵- برداشت مناسب لجن، اگر زمان ماند لجن در کلاریفایر زیاد باشد گازهای تولیدی در اثر تجزیه بیهوایی لجن را به سطح می‌آورند.

۶- ویژگیهای تهشیین جامدات متعلقی که از فرآیندهای دیگر (لجن فعل مازاد، مایع سطحی هاضم) به کلاریفایر اولیه برگشت داده می‌شوند ممکن است مناسب نباشد.

پمپ لجن و کف سطحی

ذرات تهشیین شده در کف کلاریفایر "لجن" نامیده می‌شوند. لجن متراکم شده را باید بطور منظم برداشت کرد. در اکثر تانکها این امر به وسیله دستگاههای مکانیکی و پمپاً صورت می‌گیرد. فرکانس برداشت لجن تابع عوامل زیادی است و معمولاً دامنه‌ای از نیم ساعت تا هشت ساعت دارد. تجربه، بهترین راهنمای عمل در جلوگیری از سپتیک شدن لجن است. شاخص سپتیک شدن لجن، شناوری تکه‌های بزرگ لجن بر سطح کلاریفایر، تولید بوی

سؤالات

۱- تفاوت اصلی بین پساب کلاریفایر اولیه و ثانویه چیست؟

۲- تفاوت اصلی بین لجن کلاریفایر اولیه و ثانویه چیست؟

۳- موارد مهمی که باید قبل از راه اندازی کلاریفایر دایره‌ای چک کرد را لیست نماید.

۴- وقتی که تخته‌های لجن روب داخل کلاریفایرهای مستطیلی به صورت مستقیم قرار نگیرند چه اتفاقی رخ می‌دهد؟

۵- پنج اندازه‌گیری آزمایشگاهی برای تعیین راندمان کلاریفایر را نام ببرید.

۶- حدود چند درصد از جامدات قابل تهشیین در کلاریفایر اولیه حذف می‌شوند؟

۷- برای اندازه‌گیری راندمان کلاریفایر در چه نقاطی باید نمونه برداری کرد؟

۸- جامدات معلق ورودی به کلاریفایر اولیه 120 mg/L و خروجی اولیه 300 mg/L می‌باشد. راندمان حذف جامدات معلق در تهشیین اولیه چقدر است؟

۹- لجن را با چه فاصله زمانی باید برداشت کرد؟

۱۰- چگونه می‌توان تشخیص داد که پمپ لجن باید متوقف شود؟

لغت نامه

- ۱- بارگذاری حجمی: با تقسیم دبی ورودی به کلاریفایر بر مساحت سطح کلاریفایر محاسبه می‌شود.
- ۲- بارگذاری حجمی، $(m^3/d) = \frac{\text{مساحت سطح}}{(m^2/\text{د})} \times (d)$
- ۳- زمان ماند: زمان لازم برای پر کردن تانک تهشیینی در یک دبی خاص یا زمان تئوریکی لازم برای عبور یک دبی خاص فاضلاب از داخل کلاریفایر
- ۴- سپتیک: در شرایط سپتیک مواد آلی تجزیه بیهوایی شده و فرآورده‌های بوزای ناشی از عدم وجود اکسیژن تولید می‌شود. در صورت شدید بودن این وضعیت، فاضلاب تیره شده، بوی زننده‌ای متصاعد کرده، غلظت اکسیژن آن به تزدیک صفر رسیده و تقاضای اکسیژن بیوشیمیایی آن بالا می‌رود. حبابهای گاز به لجن تهشیین شده چسبیده و آن را به سطح کلاریفایر می‌آورد.
- ۵- نمونه‌های ترکیبی: مجموعه چند نمونه برداشت شده در فواصل زمانی منظم، معمولاً هر یک یا دو ساعت در مدت ۲۴ ساعت. مقدار هر نمونه به تناسب دبی فاضلاب در موقعی که نمونه برداشت می‌شود با دیگر نمونه‌ها ترکیب می‌شود. مخلوط حاصله (نمونه ترکیبی) نمایانگر وضعیت بوده و برای تعیین میانگین شرایط در مدت نمونه برداری می‌باشد.